

การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทตติยภูมิในบริเวณบางลำพู

นางสาวบุญศรี อรุณามตะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHANGING TERTIARY ECONOMIC ACTIVITIES IN THE BANGLUMPHU AREA

Miss Boonsri Arunamata

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Geography**

Department of Geography

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

491580

บุญศรี อรุณามตะ : การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทตติยภูมิในบริเวณ
บางลำพู. (CHANGING TERTIARY ECONOMIC ACTIVITIES IN THE BANGLUMPHU
AREA) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ นโรตม์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 147 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจประเภทกิจกรรมตติยภูมิ
ในบริเวณบางลำพู ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 และเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง
ดังกล่าว โดยตั้งสมมติฐานว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการท่องเที่ยว
นอกเหนือจากข้อมูลตติยภูมิแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างสถานประกอบการ 240 ราย และผู้เข้ามา
บางลำพูทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยตลอดจนผู้ที่ไม่ใช่นักท่องเที่ยว 178 ราย ที่เข้า
มาในบางลำพูในช่วงเวลาที่กำหนดและใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของ
ผู้ประกอบการและผู้เข้ามาในบางลำพูในเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านจำนวนและโครงสร้าง
กิจกรรมตติยภูมิในบริเวณ และความเห็นของตัวอย่างเหล่านี้เกี่ยวกับบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อ
การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่ากิจกรรมตติยภูมิเกือบทุกประเภทมีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.
2530 และ ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน
จำนวนและองค์ประกอบอื่นๆของกิจกรรมตติยภูมิในบางลำพูมากที่สุด โดยการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่
สำคัญที่สุดที่มีความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

ภาควิชาภูมิศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชาภูมิศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา2549.....

4680157722 : MAJOR GEOGRAPHY

KEY WORD: TERTIARY ECONOMIC ACTIVITIES / TOURISM / BANGLUMPHU

BOONSRI ARUNAMATA : CHANGING TERTIARY ECONOMIC ACTIVITIES IN THE BANGLUMPHU AREA. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. NAROTE PALAKAWONGSA NA AYUDHYA, 147 pp.

The objectives of this research are to evaluate changes in the tertiary economic activities in the Banglumphu area since 1987 and to analyze the factors that are related to these changes of which tourism is hypothesized to be the most important. Apart from the secondary data, primary data were also collected from the random samples of 240 tertiary firms and 178 tourists or non-tourists of any nationality who were in the area during the specified times by means of the questionnaires which ask these respondents about changes in the numbers of firms and tertiary activity structure of the area and about the role tourism has played in these changes.

Data analysis reveals that the numbers of firms have increased in almost all types of tertiary activities since 1987 but the period from 1998 to the present time is when changes in the numbers and other tertiary structure have occurred most. Tourism is found to be the most important factor relating to these changes.

DepartmentGeography.....

Field of studyGeography.....

Academic year2006.....

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Boonri Arunamata
Narote P.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ นโรตม์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำชี้แนะ และข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ดุษฎี ชาญลิติต ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อแผนที่ดิจิทัลบริเวณบางลำพู รองศาสตราจารย์ ผ่องศรี จันท้าว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ ศิริไพบูลย์สินธ์ อาจารย์พรรณี ชีวินศิริวัฒน์ และ อาจารย์ฐิติรัตน์ บันบำรุงกิจ ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภาควิชาภูมิศาสตร์ ที่ได้ให้ทั้งคำแนะนำและความช่วยเหลือเป็นอันมาก

ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆ ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิจัย อันได้แก่ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ฝ่ายทะเบียนราษฎรและฝ่ายเทคนิค เขตพระนคร ตลอดจนสถานประกอบการและชาวบางลำพู รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือและกรุณาสละเวลาอันมีค่าของตนเพื่อตอบแบบสอบถาม

และเนื่องจากทุนในการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนทั่วไปในการทำวิทยานิพนธ์ ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณบุคคลที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นน้องๆ ที่ช่วยดูแลบำรุงรักษาเครื่องคอมพิวเตอร์ตลอดจนดูแลการลงโปรแกรมที่ใช้ในงานวิจัย รวมถึงน้องๆ ทั้งปริญญาโทและปริญญาตรี ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์หลายประการ

ท้ายนี้ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวที่เป็นกำลังใจและให้ความสนับสนุนตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฏ
บทที่	
1	บทนำ..... 1
1.1	ความสำคัญและที่มาของปัญหา..... 1
1.2	วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 3
1.3	สมมติฐานหรือแนวเหตุผลในการวิจัย..... 3
1.4	ขอบเขตการวิจัย..... 3
1.5	วิธีดำเนินการวิจัย..... 3
1.6	นิยามศัพท์..... 4
1.7	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 4
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 5
2.1	กิจกรรมเศรษฐกิจ..... 5
2.1.1	ประเภทของกิจกรรมเศรษฐกิจ..... 5
2.1.2	กิจกรรมตติยภูมิ..... 6
2.2	แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทตติยภูมิ..... 6
2.2.1	ทฤษฎีแบบมีศูนย์กลางร่วมหรือทฤษฎีวงแหวน..... 7
2.2.2	ทฤษฎีแบบเดี่ยว หรือลิ้ม หรือเสียง หรือทฤษฎีเสี้ยววงกลม..... 9
2.2.3	ทฤษฎีแบบศูนย์กลางหลายแห่งหรือหลายศูนย์กลาง..... 11
2.2.4	เขตการค้า..... 12
2.2.5	แนวความคิดเรื่องศูนย์การค้าแบบริบบอน..... 15

บทที่		หน้า
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	17
2.3.1	นิยาม.....	17
2.3.2	ประเภทของการท่องเที่ยว.....	19
2.3.3	องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	20
2.3.4	ปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	22
2.3.5	กิจกรรมตติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	24
2.4	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	25
2.5	สรุป.....	28
3	พื้นที่ศึกษา.....	29
3.1	ที่ตั้งและอาณาเขต.....	29
3.2	สภาพภูมิประเทศ.....	32
3.3	ประวัติความเป็นมา.....	32
3.3.1	สมัยรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 4 (พ.ศ. 2325 – พ.ศ. 2411).....	33
3.3.2	สมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2411 – พ.ศ. 2489).....	36
3.3.3	สมัยรัชกาลปัจจุบัน (เฉพาะช่วงพ.ศ. 2489 – พ.ศ. 2529).....	39
3.4	จำนวนประชากรและเคหะ.....	41
3.5	สภาพการใช้ประโยชน์ในอาคาร.....	42
3.6	ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	45
3.6.1	สภาพเศรษฐกิจทั่วไป.....	45
3.6.2	กิจกรรมตติยภูมิในระบบ.....	46
3.6.3	กิจกรรมตติยภูมินอกระบบ.....	49
3.7	สภาพการท่องเที่ยว.....	53
3.7.1	กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในบางลำพู.....	55
3.7.2	สถานที่สำคัญ.....	57
3.8	สรุป.....	57

บทที่		ณ หน้า
4	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	59
	4.1 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยภูมิ.....	59
	4.1.1 ข้อมูลตติยภูมิ.....	59
	4.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ.....	60
	4.2 การสำรวจภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถาม.....	65
	4.2.1 การออกแบบแบบสอบถาม.....	65
	4.2.2 การสุ่มตัวอย่าง.....	67
	4.2.3 ขั้นตอนการสัมภาษณ์.....	70
	4.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์และประมวลผล.....	71
	4.4 สรุป.....	71
5	ผลการวิจัย.....	73
	5.1 การสำรวจภาคสนาม.....	73
	5.2 ผลการสำรวจกิจกรรมตติยภูมิ.....	73
	5.2.1 ที่พักแรมประเภทเกสต์เฮ้าส์.....	73
	5.2.2 ที่พักแรมประเภทโรงแรม.....	75
	5.2.3 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม.....	76
	5.2.4 ห้างสรรพสินค้า.....	77
	5.2.5 ร้านสะดวกซื้อ.....	78
	5.2.6 ธนาคาร.....	79
	5.2.7 ชุมรับแลกเปลี่ยนเงินตรา.....	79
	5.2.8 ผ้าและเสื้อผ้าต่างๆ.....	80
	5.2.9 ร้านจำหน่ายทอง เงิน อัญมณีและเครื่องประดับต่างๆ.....	81
	5.2.10 กิจกรรมประเภทเสริมสวย และความงามต่างๆ.....	82
	5.2.11 กิจกรรมประเภทบริษัทท่องเที่ยว การขนส่ง สื่อสาร.....	83
	5.3 รายงานการสำรวจภาคสนามโดยการใช้แบบสอบถาม.....	84
	5.3.1 สถานที่ประกอบการ.....	84
	5.3.2 ผู้ที่เข้ามายังบางลำพู.....	85

บทที่	ญ หน้า
5.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
5.4.1 ภูมิหลังของตัวอย่าง.....	85
5.4.2 การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยภูมิ.....	92
5.4.3 การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยภูมิกับการท่องเที่ยว.....	101
5.5 สรุป.....	106
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	107
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	107
6.2 อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อสังเกต.....	109
6.2.1 อุปสรรคและข้อจำกัด.....	109
6.2.2 ข้อสังเกต.....	110
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	111
รายการอ้างอิง.....	113
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก.....	119
ภาคผนวก ข.....	121
ภาคผนวก ค.....	123
ภาคผนวก ง.....	125
ภาคผนวก จ.....	130
ภาคผนวก ฉ.....	136
ภาคผนวก ช.....	141
ภาคผนวก ซ.....	144
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	147

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ		หน้า
ภาพที่ 2.1	การขยายตัวของเมืองแบบมีศูนย์กลางร่วม.....	8
ภาพที่ 2.2	การขยายตัวของเมืองแบบเดี่ยว.....	10
ภาพที่ 3.1	แผนที่เขตพระนคร จำแนกตามแขวง.....	30
ภาพที่ 3.2	แผนที่พื้นที่ศึกษา จำแนกตามแขวง.....	31
ภาพที่ 3.3	จุดที่ตั้งป้อมต่างๆ 14 ป้อม (ยกเว้นป้อมตามแนวกำแพงพระบรมมหาราชวัง).....	35
ภาพที่ 3.4	การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณบางลำพู พ.ศ. 2545.....	44
ภาพที่ 4.1	แผนที่การสำรวจกิจกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษา เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548.....	63
ภาพที่ 4.2	แผนที่ที่ตั้งกิจกรรมตติยกรรมบริเวณพื้นที่ศึกษา เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548.....	64
ภาพที่ 5.3	การมาเยือนบางลำพูครั้งแรกของผู้เข้ามาบางลำพู (พ.ศ.).....	88

สารบัญตาราง

๗

ตาราง	หน้า
ตาราง 3.1 จำนวนประชากรและบ้าน : จำแนกรายแขวง ณ ธันวาคม พ.ศ. 2548.....	42
ตาราง 3.2 จำนวนผู้ค้าหาบเร่ แผงลอย ในจุดผ่อนผันบริเวณบางลำพู พ.ศ. 2548.....	50
ตาราง 3.3 จำนวนผู้ค้าหาบเร่ แผงลอย นอกจุดผ่อนผันบริเวณบางลำพู พ.ศ. 2548.....	51
ตาราง 4.1 ตัวแปรสถานประกอบการ.....	66
ตาราง 4.2 ตัวแปรผู้ที่เข้ามาบางลำพู.....	67
ตาราง 5.1 ข้อมูลจำนวนเกสต์เฮ้าส์ในบริเวณพื้นที่ศึกษา.....	74
ตาราง 5.2 ข้อมูลจำนวนโรงแรมในบางลำพู.....	76
ตาราง 5.3 ข้อมูลร้านอาหารและเครื่องดื่ม.....	77
ตาราง 5.4 จำนวนห้างสรรพสินค้า.....	78
ตาราง 5.5 จำนวนร้านสะดวกซื้อ.....	78
ตาราง 5.6 จำนวนธนาคาร.....	79
ตาราง 5.7 จำนวนซุ้มรับแลกเปลี่ยนเงินตรา.....	80
ตาราง 5.8 จำนวนร้านจำหน่าย รับผิดชอบ และให้เช่า ผ้าและเสื้อผ้าต่างๆ.....	81
ตาราง 5.9 จำนวนร้านจำหน่ายทอง เงิน อัญมณีและเครื่องประดับ.....	82
ตาราง 5.10 จำนวนกิจกรรมประเภทเสริมสวยและความงาม.....	83
ตาราง 5.11 กิจกรรมประเภทบริษัทท่องเที่ยว การขนส่ง สื่อสาร.....	84
ตาราง 5.12 เพศและอายุของผู้เข้ามาบางลำพู.....	86
ตาราง 5.13 อาชีพของผู้เข้ามาบางลำพู.....	87
ตาราง 5.14 ระดับการศึกษาของผู้เข้ามาบางลำพู.....	87
ตาราง 5.15 รายได้ต่อเดือนของผู้เข้ามาบางลำพู.....	88
ตาราง 5.16 สถานประกอบการ : กิจกรรมตติยกรรมที่เด่นสุดในบางลำพู.....	89
ตาราง 5.17 สถานประกอบการ : ประเภทของกิจการที่ดำเนินการอยู่ในบางลำพู.....	89
ตาราง 5.18 ช่วงเวลาเริ่มดำเนินกิจกรรมตติยกรรมของสถานประกอบการ.....	90
ตาราง 5.19 สถานประกอบการกับการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรม.....	91
ตาราง 5.20 สถานประกอบการ : ประเภทกิจกรรมตติยกรรมที่เปลี่ยนแปลง.....	91
ตาราง 5.21 สถานประกอบการ : ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงการค้าในบางลำพู.....	92

ตาราง 5.22	ความเห็นของผู้ประกอบการและผู้ที่มาบางลำพู ต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงแรม.....	93
ตาราง 5.23	ความเห็นของผู้ประกอบการและผู้ที่มาบางลำพู ต่อการเปลี่ยนแปลงของเกสต์เฮ้าส์.....	94
ตาราง 5.24	ความเห็นของผู้ประกอบการและผู้ที่มาบางลำพู ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านบริการอาหารและเครื่องดื่ม.....	95
ตาราง 5.25	ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มร้านค้าทั่วไปของสถานประกอบการ และผู้ที่มาบางลำพู : จำแนกรายละเอียดตามกิจกรรม.....	97
ตาราง 5.26	ผลสัมฤทธิ์ของผู้ประกอบการและผู้ที่มาบางลำพูเกี่ยวกับธนาคาร.....	101
ตาราง 5.27	ผลสัมฤทธิ์ของผู้ประกอบการและผู้ที่มาบางลำพู เกี่ยวกับสถาบันแลกเปลี่ยนเงินตรา.....	101
ตาราง 5.28	ลูกค้าของสถานประกอบการ.....	102
ตาราง 5.29	สถานภาพของผู้ที่มาบางลำพู.....	103
ตาราง 5.30	จุดประสงค์ของผู้ที่มาบางลำพู.....	103
ตาราง 5.31	สถานประกอบการ : สาเหตุการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรม.....	104
ตาราง 5.32	ผู้ที่เข้ามาในบางลำพู : การท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง.....	104
ตาราง 5.33	ผู้ที่เข้ามาในบางลำพู : ปัจจัยอื่นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ.....	105
ตาราง 5.34	สถานประกอบการกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง.....	105
ตาราง 5.35	การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรม.....	106